

Vatroslav Lisinski.

(Spisal¹⁾ *Žanko Barle.*)

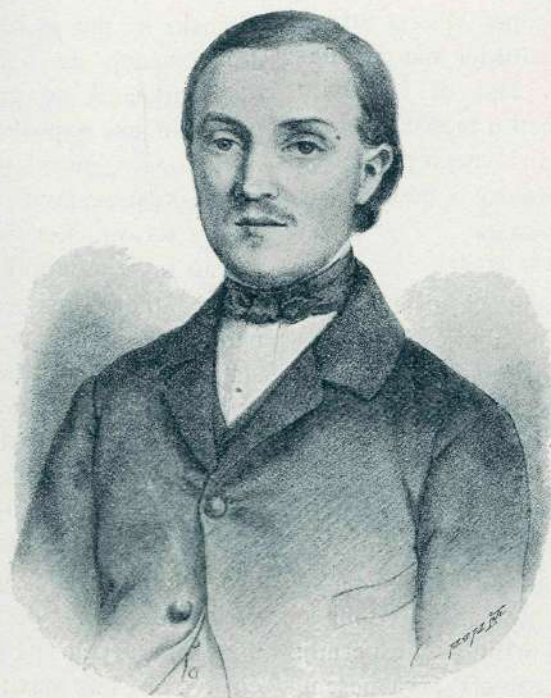
Vsak narod ima izredno nadarjene može, kateri so se s svojim umom vspeli nad druge zemljane in s svojimi deli za nekoliko desetletij prehiteli svoje vrstnike. Ne redko pa se pripeti, da takih veleumov njihovi vrstniki ne umevajo, marveč jih prezirajo in zasmehujejo. Svet zanje malo mara, zato so pozabljeni; v borbi za življenje zasači jih navadno prezgodnja smrt. Ko jih ni več med živimi, začno se veščaki bolj zanimati za njihova dela, in glej — odpró se jim oči, spoznajo, da so v pokojniku mnogo izgubili, pesniki mu zlagajo hvalospeve, občudujejo njegova dela in postavljajo spominike onemu, kateri je bil v življenju zapuščen.

Hrvaški narod pozna tudi takega velikana, katerega ime bi bilo, ko bi bil živel v boljših razmerah, zaslulo po celem svetu. Ta je bil Vatroslav Lisinski. Bil je od Boga nadarjen veleum, kakoršni so redki, kateri je v kratkem svojem življenju, v neugodnih razmerah, v bedi in v boleznih, v časih, ko je bila hrvaška pesem še v otročjih povojih, zapustil dela, katerim se

razumniki čudijo, s katerimi si je pa postavil trajen spominik in proslavil za vedno svoje ime. Žalost nam stiska srce, če pomislimo, kaj bi bil Lisinski lahko ustvaril. Petdeset let je bilo treba, da smo njega prav spoznali, da smo ga začeli dostojno ceniti, čeravno je on že v življenju svojim vrstnikom dokazal, da je velik glasbenik.

Vatroslav Lisinski se je porodil v Zagrebu dné 8. mal. srpana l. 1819. Oče mu je bil Andrej Fuchs, Slovenec iz Novega mesta, a bavil se je v Zagrebu, kjer je imel v Ilici svojo hišo, z mesarstvom. Lisinski je kot otrok padel s škrinje, kamor ga je bila posadila pestunja, in si pri tem padu pohabil nogo, katera se je odselej sušila. Od te bolezni ga je sicer ozdravil neki župnik, vendar je moral v svoji mladosti hoditi po bergljah, katere je kasneje zamenil s

podporno palico. Dopršivši v Zagrebu ljudske šole, stopil je l. 1831. v gimnazijo, a l. 1837. se je zapisal v filozofijo. Nato je od leta 1840. obiskoval zagrebško pravniško akademijo, katero je dovršil l. 1842.

Vatroslav Lisinski.

¹⁾ Pri sestavljanju tega životopisa sem rabil tudi jako zanimivo knjigo Fr. S. Kuhača: „Vatroslav Lisinski i njegova doba“, katero je l. 1887. izdala „Matica Hrvatska“ in na katero s tem-le opozarjam.

Godbe se je začel učiti Lisinski že kot gimnazijalec. Resneje pa se je poprijel glasbe po gimnazijskih naukih, ko je dobil večšega učitelja Jurija Wiesnera pl. Morgensterna; ta je bil ravnatelj glasbenega zavoda in koralist stolne cerkve. Tedaj se je med dijaki po nagovarjanju navdušenega Ilirca Alberta pl. Štrige, kateri je bil sošolec Lisinskega, ustanovilo pevsko društvo, v katerem je Lisinski dijake uril v petju. Peli so domače, največ narodne pesmi — drugih ni niti bilo — in druge slovanske pesmi; imeli so tudi mali orkester. To društvo je bilo tedaj v dobi narodnega probujanja koristno in je pod vodstvom mladega Lisinskega prav lepo uspevalo. Ker pa je bil Lisinski jako nadarjen in marljiv, je lepo napredoval v glasbi, vendar si ni upal, da bi sam uglasbil kako pesem. Trebalo je zopet Alberta Štrige, kateri ni preje miroval, dokler mu ni mladenič obljubil, da bo v čast dr. Ljudevitu Gaju, kateri se je v početku meseca malega srpana l. 1841. vrnil s književnega potovanja iz Dalmacije, uglasbil Stoosovo pesem:

Iz Zagorja iz prestara
Čeha, Leha, Meha grada — —

Ko je bila pesem dovršena, urila sta Lisinski in Štriga v petju dijake in drugo mladino, in čez nekoliko dni je znal pesem ves Zagreb. Bil je veličasten trenutek, ko je to pesem zvečer pred Gajevim stanovanjem zapelo čez 200 krepkih, mladih grl, katera je spremljala godba. Po napevu te pesmi so peli kasneje Demetrovo pesem: „Prosto zrakom ptica leti“, katera je še sedaj znana po celem slovanskem jugu, a v ilirski dobi je bila jedna izmed najbolj priljubljenih pesmij.

Uspeh, katerega je doživela prva pesem, ohrabil je mladega Lisinskega, in uglasbil je še istega leta Trnskega pesem: „Oj talasi (valovi) mili ajte“, katero je Štriga pel v gledališču in katera se je silno prikupila slušateljstvu, ker je bil glasbenik dobro pogodil hrvaškega narodnega duha. S tem se je začelo plodno delovanje našega junaka. V l. 1842. in 1843. je napravil več plesnih komadov, priredil hrvaško in slovansko kolo in uglasbil nekaj pesmij (Sat udara bračo

mila, Ja sam momče Radivoj itd.), katere so se kmalu razširile med narod.

V letih 1841. in 1842. se je mnogo pisalo o glasbenem napredku v Rusiji, posebno pa o Glinkinih operah: „Življenje za carja“ in „Ruslan in Ljudmila“. To je navdušilo glasbene prijatelje na Hrvaškem, da so začeli misliti o hrvaški narodni operi. Bila je pač drzna misel za tedanje čase, ko se je narodna glasba šele vzbudila, ko so se v Zagrebu pele nemške in talijanske opere, in ko so Hrvatje imeli le nekoliko svojih pesmij. Tedanji domorodci v svoji navdušenosti seveda niso umeli, kako težavna je ta naloga. Posebno za narodno stvar tako delavni Štriga se je tako vnel za to misel, da ni več hotel odjenjati; seveda je precej mislil na Lisinskega, naj bi on uglasbil narodno opero. Lisinski se mu je iz početka smejal, ker je dobro vedel, da opera zahteva popolnega glasbenika. A ko ga je Štriga le prosil in prosil in mu naposled prinesel celó besedilo za to opero, moral mu je naposled obljubiti, da poskusi sestaviti opero. Seveda je imel velike težave, ker je bilo besedilo nepripravo in je moral Demeter povsem predelati, pa tudi, da si je bil v glasbi že precej naobražen, vendar mu je še marsičesa nedostajalo, posebno v instrumentaciji ni bil še več. V instrumentaciji mu je pomagal njegov učitelj Wiesner pl. Morgenstern, a glasbo je zajemal iz svoje duše. Ker se je Lisinski z vso vstrajnostjo in ljubeznijo poprijel dela, dovršil je do leta 1845. prvo dejanje nove opere, katere naslov je bil: „Ljubav in zloba“. Štriga je skrbel, da so se pojedine arije iz nove opere pele na raznih koncertih. Občinstvo je bilo navdušeno in je z velikim zanimanjem in ponosom poslušalo hrvaško pesem. Do konca l. 1845. je bila opera „Ljubav in zloba“ v dveh dejanjih dovršena, a pela se je prvič v zagrebškem gledališču dne 4. mal. travna l. 1846. Neumorni Štriga je poskrbel tudi za pevce, med katerimi omenjam gospó Sidonijo Rubido roj. grofico Erdödy, ki je pela sopran, Frančiška Stazića (kateri je bil kasneje znan kot glasoviti tenor z imenom Stöger) in Alberta Štrigo.

V zboru so peli sami dobrovoljci — Zagrebčani in Zagrebčanke. Uspeh opere je bil sijajen, pela se je petkrat zapored, a prihodnjega leta še dvakrat.

Če pomislimo, da je „Ljubav in zloba“ prva hrvaška opera in da jo je pisal Lisinski tedaj, ko je vladal na Hrvaškem v glasbi ptuji duh, ko so bili v Zagrebu glasbeniki in učitelji glasbe skoro le tujci, in ko je bil Lisinski sam še slabo pripravljen za tako veliko delo, moramo se res čuditi njegovemu izrednemu talentu, ker je marsikatero stvari v tej operi izvêl res mojsterski in v čisto narodnem duhu.

No, Lisinski ni v tem času delal samo za svojo opero, uglasbil je tudi več hrvaških in nemških pesmij in plesnih komadov. Kuchač je naštel 76 glasbenin, katere je napisal Lisinski pred svojim odhodom v Prago. Mnogo teh pesmij je trajne vrednosti; marsikatero preveva tiha, vendar ne obupna melanholija, katera je značilna za Lisinskega pesmi. Ob enem je pa umel kakor nihče pred njim, niti za njim, vlti v skladbe narodnega duha. Ni pa prosto posnemal narodne pesmi, marveč jo je izpopolnil in idealiziral.

Vrnimo se k življenju mladega moža! L. 1842. je prisegel za beležnika banskega stola, katero službo je opravljal vestno in na obče zadovoljstvo, pač pa brezplačno do l. 1847. Zaradi prevelikega napora, katerega je imel pri sestavljanju in učenju opere „Ljubav in zloba“, je obolel in se udal otožnosti. Prava sreča zanj, da je v tej svoji bolezni našel odprta vrata pri gostoljubnem župniku in opatu v Mariji Bistrici Ivanu Krizmaniću. Ko je na svežem zagorskem zraku in v prijetni družini bival čez dva meseca, povrnil se je preporojen v Zagreb. Njegov verni prijatelj A. Štriga, kateri je najbolje poznal in cenil Lisinskega glasbeni talent, ga je že težko čakal. Spoznal je namreč, da bi se moral mladi mož v glasbi še izpopolniti in v ta namen naj bi šel za nekoliko let v Prago na konservatorij. Lisinski je bil s Štriginim predlogom povsem zadovoljen: a kje naj bi vzel denarje, da dovrši te študije, ker od svojih domačih, katerim

je po očetovi smrti šla trda, ni mogel nič več zahtevati? No, Štriga mu je obljubil, da bo za denarje on skrbel, a Lisinski mu je moral obljubiti, da ostane tri leta v Pragi, da prinese dobro spričevalo iz konservatorija in da uglasbi novo opero. Štriga je Lisinskemu že prinesel dovršeno besedilo za novo opero „Porin“, katero je napisal dr. Demeter. Snov je pesnik vzel iz narodne zgodovine, kako so si namreč Hrvati po sedemletnem vojskovanju s Franki priborili zopet svobodo. Lisinski je moral biti seveda s takim načrtom svojega prijatelja zadovoljen.

Štriga je takoj poskusil, da dobi za Lisinskega od vlade, od zagrebškega mesta, ali pa od glasbenega zavoda štipendij; ali prosil je zaman. Obrnil se je tedaj na razne domoljube, kateri so mu sicer poslali svoje doneske in obljubili tudi daljno pomoč, vendar je moral Štriga tudi v svoj žep posegniti, da je mogel Lisinski v Prago.

Lisinski je odpotoval v jeseni l. 1847. v Prago; bil je tedaj v 28. letu dobe svoje. Prišedši tje je imel precëj neugodnosti, ker ga zaradi njegove starosti niso več hoteli sprejeti na konservatorij. Kaj je hotel sedaj! Vpisal se je na višjo orgljarsko šolo, kjer se je učil tudi nauka o kompoziciji. Razven tega ga je v instrumentaciji zasebno poučeval ravnatelj konservatorija I. F. Kittl. V Pragi se je Lisinski marljivo učil; njegovi učitelji in znanci so ga jako čislali zaradi njegove sposobnosti. Le težko mu je bilo, ker je bil tako daleč od svoje domovine, katero je vroče ljubil. Bilo mu je večkrat tako, da bi jo kar domov popihal, če se ne bi sramoval. Tudi obolel je od žalosti in nerednega življenja. Štriga je imel veliko truda, da mu je v tistih burnih vojnih časih redovito pošiljal podporo, ker je bil tudi sam v jako slabih denarnih razmerah; vrh tega se je kot dobrovoljec postavil na obrambo domovine.

Meseca mal. srp. l. 1849. se je vrnil Lisinski domov, kjer so ga Štriga in prijatelji veselo pozdravili. Seveda ni našel nič veselega v domovini. Bilo je žalostno, za glasbo ni nikdo skrbel; ko bi ne bilo njega

in pa Štrige, izvestno bi se bil razpustil tudi glasbeni zavod, kateri je bil že itak osnovan v tujem duhu. Lisinski je svojim prijateljem večkrat igral razne stvari iz svojega „Porina“, katerega je bil dovršil že tri dejanja. Dasi ga ni nič kaj mikalo več nazaj v Prago, nagovoril ga je vendar Štriga, da se je vrnil v jeseni l. 1849. zopet tje, da dovrši svoje nauke. Prišedši tje je pa tako obolel, da je bilo njegovo življenje v nevarnosti. Ko je toliko okreval, da je mogel na pot, vrnil se je o božiču zopet v Zagreb, kjer je ostal do vel. travna l. 1850. Vel. travna leta 1850. je

odšel nazaj v Prago, kjer se je marljivo pripravljaval za izkušnjo in pridno nadaljeval „Porina“. Sam ban Jelačić je posredoval, da bi Lisinskega pustili k izkušnji, vendar zaman: ravnateljstvo konservatorija ni uslišalo njegove prošnje. To je Lisinskega razjezilo, da se je takoj povrnil v domovino. Dobil pa je od svojih učiteljev K. F. Piča in I. F. Kittla privatna spričevala, katera dokazujejo njegovo veliko marljivost, izredno nadarjenost in lepo glasbeno znanje. Prinesel je s seboj iz Prage tudi gotovo partituro opere „Porin“-a. (Konec.)

Med peklom in zemljo.

Nad večnim prepadom zavrženi duh
Visi na kostelih perotih;
Iz teme peklerske mu bje na sluh
Jokanje tuleče po kotih.

Obraz se nabere mu v zloben nasmeh:
„Vso ljubim, kar v peklu je stražim
Adamove dece, trohneče v grobeh —
A živo na svetu sovražim.

Sovražim globoko takó iz srcá,
Da vso bi najrajši pogubil;
Sovražim, kot on le sovražiti zna,
Ki niti v nebesih ni ljubil.“

A spodaj odzove zamolkel se jek:
„Prijatelja nimaš na sveti?
Oh, raznih jezikov, stanov in oblek ...
Kakó bi vse mogel prešteti!

Mar njega ne ljubiš, čegaver pohot
Sto žrtev nedolžnih oskvrne,
Ki laskern pase svoj tolsti život,
Popiva iz kupe srebrne?“

„Ne ljubiš brezsrčnih človeških sinov“,
Glas drugi zemljane mu riše,
„Ki rogajo tožbam se solznatih vdov,
Sirote podijo iz hiše?“

In tretji mu vpije iz ognja trpin:
„Ne pomniš nič več ubojnikov?
Obudi na tate, sleparje spomin,
Na hlapce brezdušnih malikov!

Mar njega ne ljubiš, ki brata mrzi,
Zavida mu slednji požirek,
Škrtaje preklinja, le tebe časti,
Kot dobrega vsega izvirek?“

„Molčite!“ podzemeljski vzklikne glavar,
„Jaz sam vem za sleharno zmoto.
A tega ne umete dosti nikdar,
Kakó jaz zavidam — dobroto.

Kako jaz trpim in bom vedno trpél,
Da najti ni móči človeka,
Ki v sebi nič dobrega ne bi imel,
Kot jaz ne od davnega veka.“

„To iskro dobrote le človek imej“,
Klicar ga tolaži četrti,
„Gorela mu bode — kaj veš ti — doklej,
In kaj ga li čaka po smrti?“

Pa delaj pokoro trdó in zvestó,
Ni vreden on tvoje zavisti;
Zlotvorov, ki vpijejo v dalnje nebó,
Kakó se na zemlji očisti?“

„Kako iznebode se duševnih gob?“
Naguba se sátanu čelo.
„Kdor stopi na brezna najskrajnejši rob,
Mar breznu že padel je v žrelo?“

Kako se očisti, to človek ve sam. —
Kar meni in vam ni mogoče,
Vrniti se k Bogu iz kletih premam,
On more, še more, če — hoče. —“

In lic pobledelih zavrženi duh
Na črnih se spušča perotih,
In vedno glasneje mu bije na sluh
Jokanje tuleče po kotih.

Anton Medved.

Vatroslav Lisinski.

(Spisal *Janko Barlè.*)

(Konec.)

Prišedši v domovino kot dovršen glasbenik, spoznal je Lisinski kmalu, da so mu nade o lepši bodočnosti splavale po vodi. Sreča mu sploh nikdar ni bila mila in pot njegovega življenja je bila posuta s trnjem. Nadejali so se on, Štriga in celó ban Jelačić, kateri ga je sam priporočal, da bo imenovan ravnateljem glasbenega zavoda —, a bil je imenovan nadzornikom glasbenih šol brez plače. Vendar tudi to ni vzelo Lisinskemu volje, deloval je tudi brezplačno mnogo v glasbenem zavodu, kruh pa si je moral služiti s privatnim poučevanjem na glasovirju. To je bilo zanj jako težavno, posebno po zimi, ker je bil vedno bolehen. Marsikaj neugodnega je doživel Lisinski v glasbenem zavodu; tu so delovali tedaj ljudje, katerim je bil njegov trud za hrvaško pesem in pa njegove nenavadne sposobnosti trn v peti. Boreč se z gmotnimi neprilikami in žalosten zaradi svojih neuspehov — sklenil je Lisinski v početku l. 1853. posloviti se od glasbe, in res odtlej ni ničesar več uglasbil razven svoje nadgrobnice. Ob jednom je prosil za službo začasnega sodnega avskultanta, katero službo s plačo 300 gld. na leto je naposled tudi dobil. Da bi bil vendar nekoliko bolje oskrbljen in da bi se mogel zopet posvetiti umetnosti, prosil je še istega leta

za službo okrožnega aktuarja. Njegovo prošnjo so vrnili dné 2. mal. travna l. 1855. (Lisinski je dné 31. vel. travna l. 1854. umrl), češ, da se mu ne more uslišati, ker je to mesto dobil že drugi. Ta prošnja leži še sedaj v zagrebškem mestnem arhivu; na njej je napisano, da se prosilcu ni mogla izročiti, ker je v Zagrebu neznan. Danes po petdesetih letih zna njegovo ime vsako dete in se povsod razlega njegova slava!

Take razmere so silno neugodno delovale na duha in na šibko zdravje skladateljevo. Slaboten kakor je bil, prehladil se je v pisarni, katere niso kurili, dobil je mrzlico, iz katere se je kasneje rodila vodenica. Čutil je sam, da mu ni pomoči. Razven tega je bil še v takih stiskah, da večkrat ni bilo novčiča v njegovi hiši. Njegova zaročnica, katero je iskreno ljubil in katera se ga je tudi po njegovi smrti vedno zvesto spominjala, odšla

je v oni veliki bedi, s katero se je bolni Lisinski boril, k banici Jelačićki in jo prosila za podporo. Banica se je Lisinskega usmilila, poslala mu 25 cekinov in dovolila, da se mu nosi hrana iz njene kuhinje. Tako mu je bilo vsaj nekoliko pomagano.

Nekoliko dnij pred svojo smrtjo je prosil Lisinski za sv. pismo in je je dolgo časa prebiral. Naposled je zahteval še papirja in

Herman Lud. Helmholtz.

svinčnik in napisal v postelji moški kvartet: „Jeder Mensch muss sterben.“ Ko je to pesem dovršil, dal jo je svoji zaročnici, da jo odnese učitelju godbe Lichteneggerju in mu naj reče, da želi Lisinski na svoji smrtni postelji, da se ta pesem zapoje na njegovem grobu. In ni se goljufal; čez nekoliko dni — dné 31. velikega travna l. 1854. je izdihnil, previden s sv. zakramenti, v 34. letu starosti svojo dušo.

Pogreb mu je bil preprost. Štirje pevci so odpeli na grobu njegovo pesem in mu izpolnili zadnjo željo. Pokopali so ga na pokopališču sv. Roka, kjer so bili pokopani tudi njegovi stariši, brat in sestra. Na tem pokopališču so mu postavili leta 1863. spominik iz litega železa, kateri je imel spredaj napis:

*Vatroslavu Lisinskomu,
prvomu hrvatskomu glasbeniku,
rodjenomu u Zagrebu 8. kolovoza (srpnja) 1819.
umrlošemu u Zagrebu 31. svibnja 1854.,
ovaj spomenik stavljaju harni domoljubi
i prijatelji glasbe.*

Na zadnji strani je pa bila pesem, v kateri se omenjajo Lisinskega zasluge za hrvaško pesem.

Ko se je l. 1885. v Zagrebu slavila petdesetletnica hrvaškega književnega preporoda, prenesli so Lisinskega kosti na centralno pokopališče in jih položili v arkadi „narodnih uzkrisitelja“, katero je sezidalo zagrebško mesto. Pač so resnične besede neumrlega Preradovića, katere je posvetil Lisinskemu:

Svakojaka nevolja te shara,
I prosjakom skoro ti preminu,
O moj rode, na tom vriednom sinu
Ti sagrieši s navadna nemara.
Slava njemu, uz sve jade svoje
Da ti ipak vjeran ostao je!

Da slava takemu možu!

* * *

V svoji boleznì je rekel Lisinski svoji zaročnici te-le besede: „Vidim već, da se moje tri želje izpuniti ne će. Želio sam majku svoju kod sebe imati te ju vzdržavati, tebe — milu moju — za ženu uzeti i operu ‚Porin‘ vidjeti predstavljenu. Htio sam mnogo liepoga stvoriti na polju hrvatske glasbe, a

ćutim u sebi, da sam i sposoban za to, ali domorodci naši ostaviše me nekako na pol puta. Poslije moje smrti možda bi mi pomogli, al će biti kasno!“ — Te besede Lisinskega nam napolnjujejo srcé z žalostjo, ker mu je bilo življenje tako bridko, da je zaradi neugodnih razmer legel v zgodnji grob. Romanopisec bi našel v njegovem življenju dokaj snovi za povest. Pa dasi je osoda tako preganjala Lisinskega, vendar je zapustil svojemu narodu lepo zapuščino, katero šele sedaj dostojno cenimo, ko smo čuli njegovo največje in najbolje delo — opero „Porin“. Njegova poprejšnja dela kažejo njegovo izredno nadarjenost in poznavanje slovanske glasbe, a v „Porinu“ se razodeva vsa njegova veličina, tu se predstavlja kot dostojen tekmeč vseh tedanjih glasbenih velikanov.

Besedilo ali libreto za opero „Porin“ je napisal dr. Dimitrija Demeter, prvi ilirski dramatičar in dramaturg. Lisinski je hotel uglasbiti zgodovinsko opero, saj je bila ta tedaj v navadi. Tako je Francoz Auber sestavil opero: „Nema Portičanka“, Rossini: „Viljema Tella“, Mayerbeer: „Hugenotte“, a Glinka: „Življenje za carja“. Lisinski je vedel, da bi taka opera v oni navdušeni dobi preporoda največ koristila in najbolj navdušila njegov narod. Za tako opero je bila zeló primerna snov oslobojenje Hrvatov izpod frankovskega jarma.

Po smrti slavnega junaka Ljudevita Posavskega so na Hrvaškem zagospodovali Franki. Dejanje se začinja s tem, da Kocelin, frankovski upravitelj na Hrvaškem, zbere na svojem gradu vso frankovsko gospôdo, da jim prebere list cesarja Ljudevita Krotkega, v katerem jim podeljuje zemlje hrvaških boljarjev. Na tej skupščini so sklenili, da pozovejo hrvaške boljarje na veliko gostbo ter jih tamkaj pobijó iz zasede. Irmengarda, Kocelinova sestra, je čula to in povedala hrvaškemu plemiču Porinu, katerega je ljubila. Nu, Porin je ljubil Zorko, hčerko Ljudevita Posavskega; zbral je hrvaške junake in premagal Franke. Zorka in njen stari čuvar Sveslav sta bila ujeta in zaprta v

Kocelinovem gradu. Irmengarda je zvedela, da Zorka ljubi Porina, zato ji obljubi svobodo, ako se odreče Porinu. Zorka se ni bala smrti; rajša umre, kakor da bi pustila Porina. To je ganilo Irmengardo: pustila je oba na svobodo, češ:

Izkusit te htjah tek ja;
Porinova ljuba budi,
Vriediš bit' mu supruga.

Ko je čul Porin, da je Zorka ujeta, planil je na Kocelinov grad, a ni več našel Zorke. Irmengarda si je želela smrti in rekla Porinu, da je ona ubila Zorko; on jo hoče umoriti, a v tem se pokaže Zorka. Nazadnje prineso tudi smrtno ranjenega Kocelina, kateri preklinja svojo sestro, češ da je ona vsej nesreči kriva. Sestra se prebode in pade na umirajočega brata. — Kakor je bila popreje nesloga Hrvatov vzrok, da so padli pod frankovski jarem, tako je sedaj sloga Hrvatov izvojevala zmago in svobodo.

Ta libreto je podajal skladatelju dokaj prilike, da ga umetniški obdela, posebno ker je ugajal njegovemu navdušenemu hrvaškemu srcu. Lisinski se je poprijel z veseljem dela, pisal svojo opero vstrajno in resno in zato jo je v treh letih res mojsterski dovršil. Poznal je dobro slovansko glasbo, a delal samostojno, ogibal se je, kolikor se je največ dalo, tujega upliva, in tako je „Porin“ opera, katera je sestavljena v povsem narodnem duhu, s čimer se ne more danes ponašati nobena druga hrvaška opera. Ko poslušas te divne melodije, čutiš, da jih preveva narodni duh, pa se ne moreš spomniti nobene podobne pesmi. Lisinski je zadel pravo narodno struno, izpopolnil in izbrusil narodno pesem in tako napravil lepo celoto.

Ouvertura k operi je pravi biser na polju glasbe; izmed peterih dejanj, katere ima opera, je pa težko najti najlepše. Samospevi, zbori, instrumentacija — vse je na mestu in označuje pojedine osebe kakor tudi frankovski in hrvaški narod. Ne spuščam se v podrobnejšo oceno opere „Porina“, ker s tem bi malo koristil onemu, kateri ne čuje opere same.¹⁾ Slovenci naj bi prišli sami v beli Zagreb, da se prepričajo o lepoti opere ali pa naj bi jo predstavili v Ljubljani, s čimer bi se pokazala vzajemnost obeh narodov na polju umetnosti.

Opera „Porin“ v hrvaškem gledališču se je prvokrat pela dné 2. vinotoka 1. 1897., a zato je zahvaliti največ neumornega hrvaškega intendanta dr. Štefana Miletića in večšega kapelnika Nikola Fallera.²⁾ Morda se kdo čudi, zakaj se je opera, dovršena že leta 1850., pela prvokrat šele lani. Za burnim 1. 1848. je zavladal absolutizem, kateri izvestno ne bi bil dopustil, da bi se pela hrvaška opera, ko bi se tudi našli sposobni pevci. Kasneje, posebno od 1. 1871.—1874., ko so imeli Hrvati svojo opero in dokaj izvrstne pevske sile, delal je največ ovir sam pokojni Albert Štriga, kateri se je vedno bal, da se ne bi tako dostojno izvela, kakor bi se to spodobilo za delo pokojnega Lisinskega, ker je za pevce res izredno težavna. In tako je ta opera skoraj petdeset let čakala vstajenja.

¹⁾ O tem sta pisala podrobnejše glasbena kritika: Fr. Š. Kuhač v „Prosvjeti“ 1. 1897., št. 21. in 22. in pa Vj. Klaić v „Viencu“ 1. 1897., št. 42.

²⁾ Do sedaj se je opera že devetkrat pela in gledališče je bilo vselej polno. Ljudje so prišli na te predstave z vseh strani hrvaške domovine.

Biserji.

38.

Prav mnogokrat stori razpór
Sosedam perutnjad,
In večkrat naredi razdór
Po vasi otročad.

39.

Beseda, ki jo mož velí,
Besed odtehta ženskih pet,
Solzà, ki možu prikipi,
Odtehta ženskih solz deset.

Anton Hribar.